

7.5 Člověk a příroda

7.5.4 Zeměpis

1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
2	2	1	1

Charakteristika předmětu

A. Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Samostatný vyučovací předmět Zeměpis vychází obsahově ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda a ze vzdělávacích oborů Biologie, Geografie a Geologie v RVP G.

Zeměpis spolupracuje s dalšími vyučovacími předměty, se kterými integruje některá související témata (Fyzika, Chemie, Biologie, Dějepis, Základy společenských věd). Tento komplexní přístup Zeměpisu naučí žáky pracovat v širším okruhu vzájemných tematických souvislostí a s více zdroji informací.

Zeměpis umožňuje žákům orientovat se v současném světě a v problémech současného lidstva. Umožňuje také si uvědomovat civilizační rizika a spoluzodpovědnost za kvalitu života na Zemi, vztah k přírodnímu i společenskému prostředí.

Do zeměpisu jsou integrovány vybrané okruhy těchto průřezových témat: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Environmentální výchova.

Organizace výuky:

Ve vyučovacím předmětu Zeměpis se používají zejména tyto formy a metody výuky: výkladové hodiny propojené debatami, referáty, práce s PC, dataprojektorem, s mobilními aplikacemi, hodiny s problémově pojatou výukou, skupinové práce, školní projekty (seminární práce). Podle možností je zařazena terénní výuka (cvičení v terénu, práce s GPS) a zeměpisné exkurze.

Výuka probíhá v kmenových třídách, v odborné učebně zeměpisu a dle potřeb v počítačové učebně. Terénní výuka se uskutečňuje v podobě zeměpisných cvičení v rámci kartografie, příp. v rámci exkurze při výuce kapitoly Česká republika. Při praktických činnostech v terénu se celá třída rozděluje na jednotlivé pracovní skupiny. Uplatňujeme individuální formy výuky, práci ve dvojicích a ve skupinách.

Při frontální výuce se používají tradiční zeměpisné pomůcky (glóbus, buzola, mobilní aplikace, GPS, nástěnné mapy, atlasy, počítačové aplikace) i digitální technika a podle možností virtuální realita. Při výuce se pracuje s učebnicovými tituly, které mají schvalovací doložku MŠMT.

Dále organizujeme školní Zeměpisné olympiády, navštěvujeme výukové programy, zveme si odborníky na besedy a v případě zájmu a možností organizujeme zeměpisný zájezd do vybrané evropské destinace.

B. Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Učitel:

- zadává žákům referáty, k nimž žáci vyhledávají, sbírají, zpracovávají, třídí a hodnotí geografické informace a data z příslušných informačních zdrojů – např. z internetu, z televize, z odborných encyklopedií a časopisů (texty, obrázky, grafy, mapy, tabulky, statistky);
- předvádí manipulaci s orientačními a topografickými pomůckami, s glóbusem, mapami, atlasy, jízdními řády, grafy a statistickými daty;
- kontroluje výsledky pozorování, měření a zkoumání a požaduje, aby je žáci samostatně zhodnotili a porovnali se svými dosavadními zkušenostmi, znalostmi a dovednostmi a formulovali patřičné závěry.

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- vytváří s žáky na základě pozorování, osvojených znalostí a dosavadních zkušeností platformu nebo hypotézu k problému či k úkolu, žáci je ověřují praktickou činností, kladou otázky a objevují problémy s tím související;
- usiluje se svými žáky o nalezení a pojmenování shodných, podobných a odlišných znaků geografických objektů, jevů a procesů, vyvozují společné závěry;
- pojmenuje podstatné lokální, regionální a globální problémy přírodní a společenské sféry, žáci o nich diskutují a usilují o vhodné způsoby řešení problémů.

Kompetence komunikativní

Učitel:

- vyžaduje na žácích formulaci hypotéz, pojmenování problému či vlastních názorů na konkrétní témata přírodního a společenského prostředí;
- uskutečňuje a vede s žáky řízený dialog, žáci vyjadřují své myšlenky a názory v logických postupných krocích.

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- žáci spolupracují při skupinové práci, vytvářejí si pozitivní vztah k práci, k odpovědnému přístupu k práci své i druhých, k zodpovědnosti za výsledky své činnosti, přijímají, diskutují a usměrňují názory druhých;
- hodnotí výsledky činnosti skupin i jednotlivců.

Kompetence občanské

Učitel:

- uvádí, vysvětluje, objasňuje a zdůvodňuje žákům na konkrétních příkladech nutnost ochrany životního prostředí;
- učí své žáky praktické bezpečné orientaci a pohybu v přírodním terénu a v urbanizované krajině.

Kompetence k podnikavosti

Učitel:

- podporuje u žáků aktivní přístup, vlastní iniciativu a tvořivost.

Kompetence digitální

Učitel:

- vede žáky k používání digitálních zařízení při orientaci v terénu a plnění úkolů na terénním cvičení;
- vede žáky k samostatnému výběru nejvhodnější aplikace pro vypracování zadaného úkolu a vytvoření digitálního záznamu.

1. ročník

2 hodiny týdně

Země jako vesmírné těleso

Očekávané výstupy

Žák:

- porovná postavení Země ve vesmíru a podstatné vlastnosti Země s ostatními tělesy

Učivo

Základní poznatky o Zemi

Kartografie. Geografické informace a zdroje dat

Očekávané výstupy

Žák:

- používá s porozuměním vybranou geografickou, topografickou a kartografickou terminologii
- čte, interpretuje a sestavuje jednoduché grafy a tabulky, analyzuje a interpretuje číselné geografické údaje
- používá dostupné kartografické produkty a další geografické zdroje informací v tištěné i digitální podobě pro řešení geografických problémů
- orientuje se s pomocí map v krajině
- vytváří a využívá vlastní mentální schémata a mentální mapy pro orientaci v konkrétním území

Učivo

Co je to mapa
Kartografie
Kartografická zobrazení
Vznik mapy
Druhy map
Geografické informační systémy

Atmosféra

Očekávané výstupy

Žák:

- objasní mechanismy globální cirkulace atmosféry a její důsledky pro utváření klimatických pásů

Učivo

Složení atmosféry
Teplo v atmosféře
Všeobecná cirkulace atmosféry
Podnebí a počasí
Vliv člověka na atmosféru

Hydrosféra

Očekávané výstupy

Žák:

- objasní malý a velký oběh vody a rozliší jednotlivé složky hydrosféry a jejich funkce
- hodnotí vodstvo spolu s půdním obalem Země jako základ života a zdroj rozvoje společnosti

Učivo

Složky hydrosféry a jejich funkce v krajině Malý a velký oběh vody
Oceány a moře
Voda na pevnině - povrchové a podzemní vody
Vliv člověka na hydrosféru
Kryosféra

Litosféra

Očekávané výstupy

Žák:

- porovná na příkladech mechanismy působení endogenních (včetně deskové tektoniky) a exogenních procesů a jejich vliv na utváření zemského povrchu a na život lidí
- zhodnotí na příkladech různé krajiny jako systém pevninské části krajinné sféry se specifickými znaky, určitými složkami, strukturou, okolím a funkcemi
- analyzuje na konkrétních příkladech přírodní krajinné složky a prvky krajiny
- zhodnotí některá rizika působením přírodních a společenských faktorů na ŽP v lokální, regionální a globální úrovni

Učivo

Složení, struktura Země
Litosféra
Planetární členění zemské kůry
Georeliéf
Planetární členění georeliéfu
Vliv člověka na georeliéf
Členění georeliéfu v menších územích

Pedosféra

Očekávané výstupy

Žák:

- hodnotí půdní obal Země jako základ života a zdroj rozvoje společnosti

Učivo

Vznik, složení a vlastnosti půd
Půdotvorní činitelé
Půdní horizonty
Půdní druhy a typy
Rozšíření půd podle horizontální a vertikální zonalnosti
Pedosféra a člověk

Biosféra

Očekávané výstupy

Žák:

- rozliší hlavní biomy světa
- používá správně základní ekologické pojmy
- objasňuje základní ekologické vztahy

Učivo

Biosféra
Planetární členění biosféry
Výškové vegetační stupně
Biosféra a člověk

Ochrana člověka za mimořádných událostí

Očekávané výstupy

Žák:

- rozhodne, jak se odpovědně chovat při konkrétní mimořádné události
- prokáže osvojené praktické znalosti a dovednosti související s přípravou na mimořádné události a aktivně se zapojuje do likvidace následků hromadného zasažení obyvatel

Učivo

Vyhlášení hrozby a vzniku mimořádné události
Živelní pohromy
Jiné mimořádné události

Přírodní poměry Česka

Očekávané výstupy

Žák:

- zhodnotí polohu, přírodní poměry a zdroje ČR

Učivo

Geomorfologické jednotky na území Česka z hlediska geologického složení a morfologie terénu
Základní klimatická charakteristika
Hydrologické poměry
Hlavní přírodní zdroje
Ochrana přírody
Územní rozdíly přírodních podmínek a výšková stupňovitost vegetace

Průřezová témata

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech -

Globální problémy, jejich příčiny a důsledky

Žijeme v Evropě

Environmentální výchova -

Problematika vztahů organismů a prostředí

Životní prostředí regionu a České republiky

2. ročník

2 hodiny týdně

Socioekonomické poměry Česka

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách hlavní rozvojová jádra a periferní oblasti České republiky, rozlišuje jejich specifika

Učivo

Česko a Evropská unie
Obyvatelstvo
Sídla
Hospodářství
Zemědělství
Průmysl
Doprava
Služby
Cestovní ruch

Charakteristika krajů Česka

Očekávané výstupy

Žák:

- určí specifické přírodní i sociálně-ekonomické znaky daného regionu

Učivo

Stručná geografická charakteristika krajů České republiky

Moravskoslezský kraj

Očekávané výstupy

Žák:

- vymezí místní region (podle bydliště, školy) na mapě podle zvolených kritérií
- zhodnotí přírodní, hospodářské a kulturní poměry mikroregionu a jeho vazby k vyšším územním celkům a regionům
- rozlišuje na konkrétních územních příkladech mikroregionální, regionální, státní, makroregionální a globální geografickou dimenzi

Učivo

Geografická charakteristika místního regionu
Geografická charakteristika Moravskoslezského kraje

Evropský makroregion

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách makroregion Evropy
- vymezí jeho hranice
- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé mezoregiony
- rozliší a porovnává státy světa a jejich mezinárodní integrační uskupení a organizace podle kritérií vzájemné podobnosti a odlišnosti
- lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické problémy a změny s přihlédnutím k historickému vývoji
- vyhledá na mapách hlavní světové oblasti cestovního ruchu, porovná jejich lokalizační faktory a potenciál
- zhodnotí některá rizika, působení přírodních a společenských faktorů na životní prostředí na lokální, regionální a globální úrovni

Učivo

Přírodní poměry
Jádrové a periferní oblasti
Evropa a svět (globální a makroregionální diferenciací světa)
Evropské mezoregiony

Ruský makroregion

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách Ruský makroregion
- vymezí jeho hranice
- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé mezoregiony

Učivo

Geografická charakteristika:
Ruska
Ukrajiny
Kavkazska
Států střední Asie

Makroregion Asie

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách Asijský makroregion
- vymezí jeho hranice

Učivo

Geografická charakteristika makroregionů:
Čínsko-japonský
Indonéský

- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé makroregiony

Indický
Islámský

Průřezová témata

Environmentální výchova -
Životní prostředí regionu a České republiky
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech -
Globalizační a rozvojové procesy
Globální problémy, jejich příčiny a důsledky
Žijeme v Evropě

3. ročník

1 hodina týdně

Africký makroregion (Subsaharská Afrika)

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách Africký makroregion
- vymezí jeho hranice
- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé makroregiony

Učivo

Geografická charakteristika makroregionu

Angloamerický makroregion

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách Angloamerický makroregion
- vymezí jeho hranice
- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé makroregiony

Učivo

Geografická charakteristika makroregionu

Latinskoamerický makroregion

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách Latinskoamerický makroregion
- vymezí jeho hranice
- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé makroregiony

Učivo

Geografická charakteristika makroregionu

Australsko-océánský makroregion

Očekávané výstupy

Žák:

- lokalizuje na mapách Australsko-océánský makroregion
- vymezí jeho hranice
- zhodnotí přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti makroregionu
- porovná vzájemně jednotlivé makroregiony

Učivo

Geografická charakteristika makroregionu

Průřezová témata

Environmentální výchova - Člověk a životní prostředí

4. ročník

1 hodina týdně

Obyvatelstvo

Očekávané výstupy

Žák:

- analyzuje hlavní rasová, etnická, jazyková, náboženská, kulturní a politická specifika s ohledem na způsob života a životní úroveň v kulturních regionech světa

Učivo

Základní demografické charakteristiky
Vývoj světové populace
Rozmístění obyvatelstva na Zemi
Struktura obyvatelstva
Územní pohyb obyvatelstva
Rasy, národy, jazyky, světová náboženství

Sídla a osídlení

Očekávané výstupy

Žák:

- zhodnotí na příkladech dynamiku vývoje obyvatelstva na Zemi, demografické, geografické a hospodářské aspekty působící na chování, pohyb, rozmístění a zaměstnanost obyvatelstva
- identifikuje obecné základní geografické znaky a funkce sídel a aktuální tendence ve vývoji osídlení

Učivo

Venkovská sídla
Městská sídla

Světové hospodářství

Očekávané výstupy

Žák:

- vymezi jádrové a periferní oblasti světa
- zhodnotí na příkladech světové hospodářství, jako otevřený dynamický systém s určitými složkami, strukturou a funkcemi a zohlední faktory územního rozmístění hospodářských aktivit
- zhodnotí nerovnoměrné rozmístění, objem a distribuci světových surovinových a energetických zdrojů

Učivo

Charakteristika světového hospodářství.
Primární sektor
Sekundární sektor - průmysl, doprava
Terciér
Kvartér
Globalizovaný svět

Průřezová témata

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech -
Globalizační a rozvojové procesy
Globální problémy, jejich příčiny a důsledky
Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce